

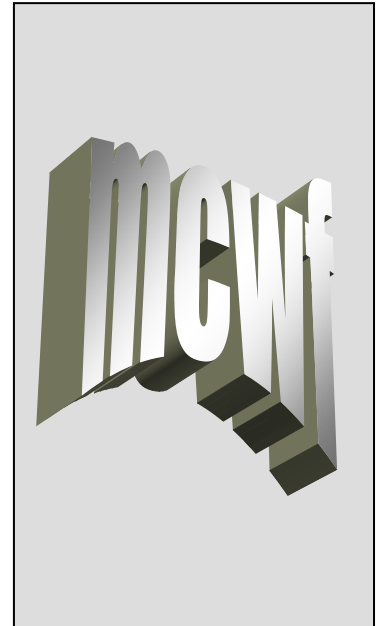
MSX Infobulletin

Jaargang: 24 september 2016 Nummer 57

INHOUD

Pag.: 1
Van de redactie
Pag.: 2
Verslag clubdag 28-05-2016 MCWF
Pag.: 4
Computerpapier
Pag.: 5
EASE
Pag.: 6
Harddisks
Pag.: 8
Nostalgie
Advertentie

Van de Redactie

Beste lezer,

Algemeen

Vandaag is het al weer de eerste clubdag na het zomerreces. De tijd gaat snel. Elke clubdag blijft het de vraag hoeveel bezoekers er komen. Verder blijft de vraag van hoeveel materiaal verkoopt de club gedurende het lopende jaar. De vraag blijft steeds of de club kan blijven bestaan en voor hoe lang. Van dhr. Kalkwiek hebben we begrepen dat we, voor wat betreft dit jaar, ons geen zorgen hoeven te maken. Bezoek, verkopen en donaties zijn dusdanig geweest dit jaar dat we er weer een jaar aan kunnen vastplakken. Geeft ons toch weer hoop voor de toekomst. Morgen, de 25ste september staat de club weer als standhouder op de Retro Spel-computer Beurs in Apeldoorn. Moeten we

maar weer afwachten hoe dit weer gaat verlopen. Tot dusver ging het elke keer goed. Nemen we maar weer aan dat het deze keer ook wel weer zal lukken.

Ook hebben we vernomen dat een trouwe bezoeker van onze clubdagen, Alex Kalkwiek, ook als standhouder op de Retro Beurs aanwezig zal zijn met Playstation 2 spellen. We wensen hem veel succes.

De club heeft ook weer nieuw MSX-materiaal verkregen. Een computer, datarecorder, joystick, een paar cartridges en wat spelletjes op cassette.

Van Jan (websitebeheerder) hebben we begrepen dat de nieuwe website 9MSXWF.NL al in een vergaande staat van vervolmaking is. Zal desondanks nog wel een poosje duren voor deze de oude website gaat vervangen. De nieuwe website is voor een ieder al benaderbaar.

De redactie

**Colofon
MSX Club
West-Friesland**

Club/correspondentieadres:

MSX-Club West-Friesland
Kagerbos 43
1693 AW Wervershoof
☎ 06-22338863
e-mail adres
pjnbrug@gmail.com

Secretariaat:

E. Kalkwiek
e-mail adres
msxwestfriesland@live.nl

Redactieadres infobulletin:

E. Kalkwiek
Galerij 47
1695 JG Blokker
e-mail adres
msxwestfriesland@live.nl

Website:

Jan Kobus
e-mail adres
jan@msxwf.info

Internet Home Page:

www.msxwf.info

Public Domain:

Paul Brugman
e-mail adres
pjnbrug@gmail.com
☎ 06-22338863

Reparaties

Deze kunnen voorafgaand aan de clubdag bij het secretariaat worden gemeld. Het secretariaat draagt er zorg voor dat de reparatie tijdens de clubdag wordt uitgevoerd of dat het anderszins moet worden opgelost.

Doelstelling:

Het uitwisselen van kennis en ervaring, het geven van demonstraties en het inschakelen van deskundigen ten behoeve van het MSX-systeem en de bijbehorende software. Kortom, het bevorderen van het gebruik van het MSX-systeem middels een gezellig dagje computeren met mensen met dezelfde hobby.

De club kan niet aansprakelijk worden gesteld voor ingezonden stukken van één van de redactieleden. Ook niet voor aangeboden artikelen en advertenties.

Clubdagen in 2016:

30 januari	2016
19 maart	2016
28 mei	2016
24 september	2016
19 november	2016

Verslag clubdag 28 mei 2016 MSX Club West-Friesland

De clubdag begon om 11.30 uur.

Het was net als alle voorgaande keren afwachten hoeveel bezoekers er komen. Er zijn uiteindelijk 16 bezoekers geweest.

Om 13.00 uur heb ik deze clubdag geopend met een kleine toespraak door iedereen hartelijk welkom te heten. Op dat moment waren er 11 bezoekers. Ik heb tijdens de toespraak aangegeven dat

- ik een afberichten had ontvangen van Jaap Hoogendijk en Paul Brugman. Ik heb uitgelegd waarom ze afwezig waren. Verder heb ik te kennen gegeven dat Gerard v.d. Kubbe nog zou kunnen komen omdat ik op zijn verzoek spullen mee had. Later in de middag is Gerard alsnog gekomen.
- ik de volgende mededelingen heb
  - dat ik mij voor mijn vakantie bij Noppes zou vervoegen inzake de melding dat Noppes verkregen MSX-materiaal zou weggooien. Ben wegens tijdgebrek niet geweest;
  - dat we als doorstarters geen vergadering hebben gehouden over de voortgang van de club. Uitstel tot na mijn vakantie.
  - dat de Retro Spelcomputer Beurs op 20/3 te Apeldoorn voor de club weer succesvol was. Verslag hieromtrent staat in de Infobulletin.
  - dat de clubdag van 26 november een week is vervroegd en nu wordt gehouden op 19 november. Dit houdt verband met de vogeltentoonstelling dat weekend.
- Andere provider.

Jan wilde de website onderbrengen bij een andere provider vanwege meer ruimte. Jan gaf aan hier wegens tijdgebrek nog niks aan te hebben gedaan buiten het verzamelen van wat informatie.
- 25 Jaar geleden op 23 mei 1991 is eerste clubblad uitgegeven door Bas. Hieromtrent heeft Bas een redevoering gehouden. Tijdens deze rede heeft hij een opsomming gemaakt van een aantal hoogtepunten en heeft die nader toegelicht. Het was een leuke speech.

- Demonstratie.
Paul zou een listingbespreking houden maar had zich afgemeld voor deelname aan de clubdag. Dit had te maken met familieomstandigheden. Dus geen activiteiten op dit vlak.
- Ik heb aangegeven dat ik een hele doos software mee had. Dit betreft veel nieuwe originele software. Dit als uitkomst van de vorige vergadering en ook omdat ik het Albert Beevendorp beloofd had inzake veel nieuwe originele utility-software. Echter van dit laatste bleek de handleiding origineel maar de bijgesloten software niet.
- Ik heb aangegeven dat ik het laatste half jaar weinig met MSX bezig ben geweest omdat ik het ontzettend druk heb met Alex (ziekteperikelen) en andere dingen. Verwacht dat dit in de toekomst wel weer anders wordt. Ik heb nog wat plannen op het MSX-vlak.
- Spelcompetitie
  - de spelcompetitie is georganiseerd door Bartholo Kobes. Het door hem uitverkoren spel is "Fruit Panic". Er is voor gekozen de prijsuitreiking als volgt toe te passen:
2de plaats prijs 1
4ste plaats prijs 2
6de plaats prijs 3
8ste plaats Organisatie spelcompetitie 24/9
De prijzen betroffen SD-kaartje 8 GB, poetsdoekje I-pad, Plastic doosje met diskettes en de organisatie van de spelcompetitie 24/09/2016.
  - ik hierna iedereen een prettige clubdag heb toegewenst.

Om 14.00 uur zijn we met de spelcompetitie begonnen. Er waren 8 deelnemers waardoor de spelronde niet in 1 keer afgewerkt kon worden.

Uitslag is geworden:

1. Jan Kobus	14.520
2. Alex Kalkwiek	13.503
1ste prijs SD-kaartje 8 GB	
3. Bartholo Kobes	13.200
4. Albert Beevendorp	9.570
2de prijs Poetsdoek I-pad	

5. Nick Mol	3.510
6. Ines Kornalijnslijper	1.640
3de prijs Doosje diskettes	
7. Ankje Kaikwiek	1.030
8. Eltje Kalkwiek	910

Organisatie spelcompetitie 24/09/16

Tussenstand spelcompetitie 2016 na de 3de speelronde:

1. Jan Kobus	30
2. Alex Kalkwiek	22
3. Nick Mol	13
4. Bartholo Kobes	10
5. Jaap Hoogendijk	9
6. Albert Beevendorp	7
7. Paul Brugman	4
8. Daan Schouten	3
9. Ankje Kalkwiek	2
10. Ines Kornalijnslijper	2
11. Eltje Kalkwiek	0
12. Quintie Kornalijnslijper	0

Zowel voor de spelcompetitie als erna hadden de bezoekers veel belangstelling voor elkaars spullen en problemen. Rob de Ruiters had een xylofoon mee die werkte op een Philips NMS 8235. De bezoekers hadden hier veel belangstelling voor. Dennis de Jong had zijn Philips NMS 8250 mee waar 1 drive het niet meer van deed. Bas heeft hem uit elkaar gehaald en uitgelegd hoe dit werkte met de drives. Inderdaad was er 1tje stuk en Dennis zou zelf beslissen of hij er een nieuwe in wilde. Bas heeft hem verteld over de kostprijs. Zelf had ik software mee en een externe diskdrive waarvan ik niet wist waar ik die op moest aansluiten. Iedereen had wel belangstelling voor de software maar niemand kocht er iets van. Omtrent de externe diskdrive heb ik Albert Buurmeier gevraagd of hij wist waar het voor diende. Hij vertelde dat het een externe diskdrive voor een Philips NMS 8235 was. We hebben het uitgeprobeerd op de 8235 van Rob de Ruiters en inderdaad bleek hij daarop te werken. Rob kocht het ding direct.

Tijdens de clubdag konden de bezoekers zichzelf verder vermaken. Dat deed men ook.

Om 16.30 uur was het einde clubdag. Al met al toch een leuke en gezellige middag voor een ieder.

Tot de volgende keer op 19 november 2016.

E. Kalkwiek

Computerpapier

Over printers zijn al vele tests en artikelen geschreven. Een essentieel onderdeel dat bij printers hoort, is papier. Hieraan wordt nooit veel aandacht geschonken.

Wat heeft men aan een mooie printer als er geen geschikt papier aanwezig is? Over dat printerpapier wil ik hier iets meer vertellen.

Of men de printer op het werk of thuis, als gereedschap of als creatief speelgoed gebruikt, hij hoort tegenwoordig tot een standaard computeruitrusting. In de handel zijn wel meer dan honderd verschillende soorten printerpapier verkrijgbaar. Echter het geperforeerde kettingpapier is maar moeilijk aan te komen. De MSX Club West-Friesland heeft het op voorraad. Over deze vele soorten van papier en hun kenmerken is wel het één en ander te vertellen, vandaar deze opsomming.

1. De maten

De maten van het papier zijn afhankelijk van gestandaardiseerde maten in printers en computersoftware, als ook van/om esthetische redenen. De breedte van een vel wordt meestal in mm opgegeven, de hoogte in inches. Een inch is gelijk aan 25,4 mm. Gebruikelijke hoogtes zijn 6, 8 en 12 inch. Voor de breedte van het papier zijn er een aantal gangbare formaten, waaronder 180, 240, 250, 330, 375 en 440 mm.

2. De opdruk

Printerpapier is met en zonder opdruk verkrijgbaar. Onbedrukt eindloos kettingpapier was ook in een andere dan de witte kleur verkrijgbaar. Voor tekstverwerking is alleen wit onbedrukt papier bruikbaar.

Gelinieerd papier (meestal met groene of blauwe balken) is met name geschikt voor het afdrukken van listings en tabellen. Speciaal voor tekstverwerking is er voor de MSX kettingpapier. Soms is dit kettingpapier voorzien van een opdruk voor een brief-layout. Verder was het ook mogelijk om speciale formulieren, bij-

voorbeeld voor het betalingsverkeer, in een eindeloze vorm te verkrijgen.

3. De papierdiktes

Computerpapier is in verschillende diktes verkrijgbaar. Gangbare diktes zijn 60, 70, 80, 100, 120 en 170 grams. Dit is het aantal grammen dat een vierkante meter van die papiersoort weegt. Voor het normale werk zal een lichte soort altijd volstaan. Moet men brieven en andere correspondentie verzorgen, dan zal meestal voor een zwaardere papiersoort gekozen worden. Er is zelfs printerpapier met een watermerk te koop. Hiermee kan men zeer professioneel resultaat krijgen.

4. Lengteperforatie

Kettingpapier was zowel met als zonder perforatie in de lengterichting verkrijgbaar. Bij de MSX Club West-Friesland is alleen kettingpapier met perforatiestrook verkrijgbaar.

Dankzij deze perforatie is het mogelijk om de papierstrook, die voor het transport moet zorgen, van het papier te verwijderen. Van deze perforatie waren twee uitvoeringen verkrijgbaar. Er was een gewone en een speciale perforatie. Met de speciale perforatie was het mogelijk een vrijwel onzichtbare scheurrand te krijgen.

5. Het aantal vellen

Soms is het nodig van een afdruk een aantal doorslagen te maken. Er is speciaal printerpapier in de handel waarmee in één keer drukken door de printer verschillende (2, 3 of 4) doorslagen kunnen worden gemaakt. Van dit doorslagpapier zijn twee soorten gangbaar, carbonpapier en een papiersoort waarbij een chemisch proces voor de doorslag zorgt.

6. Bijzondere uitvoeringen

Bijzondere toepassingen stellen bijzondere eisen aan het papier. Met datakaarten op een eindeloze rol was het mogelijk met één printopdracht een heel databestand om te zetten naar een datakaartenbestand. Tegenwoordig zijn daar andere methodieken voor.

Speciaal voor statistische werkzaamheden is papier ontwikkeld met daarop de benodigde rasters. Ook testformulieren zijn in speciale versies verkrijgbaar, zodat ze heel eenvoudig door een computer verwerkt kunnen worden. Er zijn zelfs speciale banden met enveloppen leverbaar, zodat ook het drukken van

adressen op de enveloppen, uit bijvoorbeeld een database, eenvoudig met de computer mogelijk is.

7. Verpakkingseenheden

Zowel voor commercieel als privégebruik is het belangrijk dat papier in een bruikbare verpakking geleverd wordt. Speciaal voor de amateur is het mogelijk papier in een folieverpakking te kopen in eenheden van 250 vel. Voor de grotere verbruikers zijn er eenheden van 1000, 2000 of meer vellen verkrijgbaar. Deze zijn meestal verpakt in dozen.

Hopelijk is uw inzicht hierin verbreed.

E. Kalkwiek

EASE

Ik ben aan dit artikel begonnen omdat ik de vraag voorgelegd kreeg wat je met EASE kunt en hoe het werkt.

EASE is een totaalprogramma met de volgende grote onderdelen:

WOORD-PRO = een tekstverwerker

PRINTER

CALCFORM = spreadsheet

CHARTS = grafieken in beeld

DATABASE = een soort kaartenbak

Het bijzondere is dat je gegevens van het ene onderdeel kunt verwerken in een ander onderdeel, terwijl je in hetzelfde programma blijft. Er zijn waarschijnlijk nog wel meer mogelijkheden, maar dan moet ik me nog meer verdiepen in de handleiding.

Ik heb een handleiding uit 1988. Ik ga de handleiding niet letterlijk overnemen. Deze is verkrijgbaar bij de club. Vandaar dat ik deze een beetje ga volgen met wat op- en aanmerkingen.

Wat ik je nog wel wil aanraden voor je begint, maak een kopie van de originele programmadiskette. Je weet maar nooit!

1. Inleiding tot EASE.

De enige opmerking die ik hierbij heb, is dat een muis zeer gebruiksvriendelijk is. Met muis werk je sneller. Vooral bij de pull-down-menu's (het openen van het menu en het aanwijzen van het onderdeel ervan).

2. Iconen en Titels

Lezen en doen! Het is gewoon een leuk spel om het allemaal uit te proberen. Leer je om te gaan met het programma.

3. Taal

Je zet hem natuurlijk op Nederlands. Bedenk wel dat het alleen schermteksten betreft.

Hoe je dit kunt bewaren (vastleggen), zodat bij het opstarten het programma in het Nederlands verschijnt, wordt behandeld in hoofdstuk 5 (Opties).

4. Desk

Bovenaan het bureaublad staan de volgende titels:

Desk – Acties – Inhoud – Opties

En verder rechts in de hoek de tijdsaanduiding (**Klok**). Activeer je **Desk** dan open je dit venster en krijg je het volgende lijstje:

- **Versie**

- **Klok**

- **Calculator**

- **Agenda**

- **Formateren**

- **Calcform**

- **Charts**

- **Database**

- **Printer**

- **Word-Pro**

Als je met de cursor over één van de voorstaande mogelijkheden gaat, komt het woord op een lichte achtergrond te staan. Een teken dat je deze mogelijkheid kunt activeren.

Blijf met de cursor in de kolom!

Ga je met de cursor uit de vensterkolom dan verdwijnt het venster en moet het weer opnieuw opgeroepen worden.

Bij het openen van **Versie** zie je welke versie EASE je hebt. De mijne is 1.4.

Ga dan uit de versiekolom en het venster verdwijnt. Activeer **Desk** en dan **Klok**. (Dat gaat met een muis snel en het prettigst. Met een joystick heb ik geen ervaring).

Klok

Dit om de tijdsaanduiding rechtsboven het bureaublad aan of uit te zetten. Hoe je de **Klok** goed moet zetten, wordt behandeld in hoofdstuk 5 (**Opties**).

Calculator

Je krijgt een rekenmachientje op je bureaublad. Die kun je in elk onderdeel van EASE oproepen en gebruiken en na gebruik weer wegflietsen. Het gebruik van het rekenmachientje zal iedereen wel kennen en anders ga je even oefenen.

Agenda

Net als de **calculator** kun je die ten allen tijde oproepen. De tekst in de handleiding zal weinig moeite geven.

Om vertrouwd met EASE te raken is het toch een kwestie van oefenen en nog eens oefenen.

Formateren

Ook overal op te roepen en te gebruiken. Erg gemakkelijk! De tekst in de handleiding spreekt voor zich en zal weinig moeilijkheden opleveren.

De andere onderdelen **Calcform, Charts, Database, Printer en Word-Pro** kun je zelf oproepen. De tekst in de handleiding spreekt voor zich.

5. Opties

Activeer je **Opties** dan rolt het volgende lijstje omlaag:

- **Besturing**
- **Bewaar**
- **Print Scherm**

- **MSX-BASIC**
- **MSX-DOS**

Bij het openen van **Besturing** komt het besturingsvenster op het scherm. Alles spreekt voor zich!

Bij gebied 4: **Alarmfunctie**, gebruik ik als ik een bepaalde tijd weg moet of als ik een uur gecomputerd heb. Ik weet van mezelf dat ik de tijd vergeet als ik met de computer bezig ben.

Besturingsveld wegflietsen door het vierkantje rechtsboven in het venster te activeren. Dan **Opties** en **Bewaar**.

Met **Bewaar** kun je alles in het programma vastleggen.

De andere onderdelen van **Opties** behoeven geen verdere uitleg dan de handleiding al geeft.

Voor alle verdere uitleg verwijs ik jullie naar de handleiding.

Wat ik nog wel wil zeggen is dat, als je het programma opgestart hebt en het hoofdscherm op het beeldscherm hebt staan, je op de bovenste rij verschillende trefwoorden ziet staan en aan de linkerkant van boven naar beneden enkele iconen. Deze iconen betekenen het volgende:

A. diskette A; deze vertegenwoordigt schijf A

B. diskette B; deze vertegenwoordigt schijf B

C. monitor; dit is uiteraard de monitor of televisie

D. printer; dit is uiteraard uw printer

E. prullenbak; dit icoon gooit programma's weg

EASE werkt uitstekend met de Philips en andere MSX-printers. Helaas zit er geen optie in EASE om ook andere printers te gebruiken. Waarschijnlijk zullen er wel patches zijn die dit mogelijk maken, maar dat is mij niet bekend.

De betekenis van de iconen spreekt voor zich. Je activeert een icoon door met de cursor op de icoon te gaan staan en op de linkermuisknop te klikken. Als je de muisknop vasthoudt, kun je de icoon verplaatsen. Als je dit bijvoorbeeld doet met icoon A en deze plaatst op de monitor, zal de inhoud van diskette A op het scherm verschijnen. Op de monitor verschijnt dan een window. Als je met de cursor op het zwarte vlakje linksboven gaat staan, zal de window weer verdwijnen.

Zo, dat was het weer en ik wens jullie veel plezier met de tekstverwerker EASE.

E. Kalkwiek

Harddisks

In het verleden had de club een paar interfaces en een harddisk waar we met zijn allen een poosje zoet mee zijn geweest om ze aan de praat te krijgen. De interfaces die we hadden waren een B.E.R.T. en een Novaxis. De harddisk betrof een IBM 80 MB. Uiteindelijk is het wel gelukt. Eerst de BERT met de harddisk en later de Novaxis met de harddisk. Als het werkte met de BERT, dan werkte het niet met

de Novaxis en andersom. Vandaar dat ik er wat aandacht aan wil besteden.

Als je gaat praten over harddisks, moet je gelijk aangeven over welke type harddisk je het hebt, IDE of SCSI en gelijktijdig over de spullen als kabels, voeding, etc.

Daarna praat je over het gereed maken van de harddisk voor gebruik. Het indelen of partitioneren met het FDISK-programma. Daarna gaan we verder met het gebruiken van de harddisk met een paar partities of een groot aantal partities.

We weten dat er diverse interfaces zijn, zoals

Naam	Uitgebracht door
MAK	Mak/Green Interface
HSB	HSB Duitsland
MK	MK Public Domain
BERT	HPN/Digital KC versie 2.7
HG	MSX-club Gouda
NOVAXIS	MSX-club Gouda, zelfde als HG doch met BIOS
MEGA	Ontwikkeld in Japan
IDE	Sunrise op Zandvoort 1996

Als je met een harddisk wilt gaan werken, heb je de volgende dingen nodig:
een harddisk en een interface die met de harddisk om kan gaan.

Om de interface en de harddisk met elkaar te verbinden heb je een flatcable of een bandkabel nodig. Deze kabel is in feite een verzameling draadjes die netjes langs elkaar liggen en zo een band of een platte kabel vormen.

Natuurlijk moeten we de harddisk van stroom voorzien. Dit kan met elke voeding, mits die de benodigde 5 Volt en 12 Volt kan leveren. Op de meeste harddisks staat vermeld hoeveel deze minimale spanning moet bedragen. Voor het fatsoen kunnen we de harddisk samen met zijn voeding in een net kastje of iets dergelijks inbouwen. Dit inbouwen kan een heleboel ellende voorkomen.

Interface

We hebben twee typen interfaces, te weten SCSI en IDE. De IDE heeft als voordeel dat harddisks met dezelfde grootte in vergelijking met SCSI een stuk goedkoper zijn. Ook de interface is goedkoper. Een nadeel van de IDE-interface is dat de bandkabel maximaal 47 centimeter mag zijn. Een SCSI-kabel mag tot zo'n zes meter gemaakt worden. Je kunt de harddisk samen met de voeding inbouwen in een klein kastje en die naast de MSX op tafel zetten. Dan is zo'n kabel van 47 centimeter ook lang genoeg. Ook kun je met SCSI meerdere interfaces gebruiken aan dezelfde harddisk. Tegelijkertijd en dit gaat niet met IDE.

Nog een voordeel van SCSI is het aantal apparaten dat je er op aan kunt sluiten. Aan de IDE-kabel kun je naast de computer nog maximaal twee apparaten aansluiten. Aan een SCSI-kabel kun je tot maximaal acht apparaten aansluiten. Dit kunnen meerdere computers zijn, als ook meerdere harddisks, maar ook CDrom-drives kun je er aan koppelen.

Aan de BERT kun je zelfs ED-drives koppelen en aan de MEGA kun je zelfs een flatbedscanner koppelen.

Deze laatste zijn bij de IDE niet mogelijk. Aan een SCSI zou je ook nog een grote A0=plotter of een tapedrive kunnen koppelen, maar of daar software voor is om dit ook op een MSX te doen, weet ik niet. Op een PC is dit wel mogelijk.

Met beide interfaces is het mogelijk om er een CDrom-drive aan te koppelen. Je kunt er geen programma's van de CD opstarten, maar je kunt wel bestanden van de CD kopiëren naar de harddisk en deze bewerken.

Als je niet verder gaat dan één harddisk met eventueel een CDrom-drive, dan kun je overwegen een IDE aan te schaffen. Wil je meerdere harddisks kunnen gebruiken, of met meerdere computers op een harddisk kunnen werken, dan kun je beter overwegen een SCSI-interface aan te schaffen. Hierbij moet je bedenken dat de IDE spullen goedkoper zijn dan die van SCSI. Wel moet je er rekening met houden dat tweedehands artikelen net zoveel kosten als een gek er voor geeft en de prijzen behoorlijk kunnen variëren.

Persoonlijk beveel ik een SCSI aan. Het biedt de meeste mogelijkheden en is beproefd op vele systemen, terwijl je met de IDE nog steeds tegen problemen aanloopt. Dit kunnen problemen zijn bij het indelen van de harddisk doordat de harddisk telkens andere getallen doorgeeft die niet aansluiten op de interface.

De bandkabel

Hoe gaan we de handel aan elkaar knopen. Vanaf de harddisk naar de computer is het redelijk simpel: heb je een IDE, dan gebruik je een standaard IDE-kabel met 40 aders, zoals je die ook bij een PC kunt terugvinden. Ingeval van een SCSI-exemplaar gebruiken we ook een bandkabel, maar ditmaal met 50 draadjes. Voor een IDE hoeft je geen bandkabel te maken, die kun je net zo gemakkelijk in een computerwinkel halen. Het scheelt je een heleboel getob en langer dan de voorgeschreven lengte heeft geen enkele zin. Ook voor SCSI kun je een bandkabel kopen, maar dan kun je vaak toch niets met de extra connectoren doen omdat de computers te dicht bij elkaar moeten komen te staan. Bij meerdere harddisks zou het nog wel nuttig kunnen zijn, maar dan zal aan het andere eind

de computer steeds dichterbij de harddisk komen te staan, want er verdwijnt met de volgende harddisk in die kast weer 20 centimeter kabel de kast in.

Als je zelf een kabel gaat maken, let er dan op dat je de connectoren op de goede manier op de kabel bevestigt. Eén van de buitenste aders van de bandkabel is als nummer één gemarkeerd. Op de connector staat ook een markering. Dit is meestal een driehoekje die bij pin één staat. Als je een bandkabel knijpt, gebruik dan een bankschroef of iets dergelijks. Je kunt dan de gehele connector egaal in elkaar knijpen. Probeer je het met een tang, dan loop je grote kans dat het bovenste gedeelte van de connector breekt en die zijn niet los te verkrijgen. Wanneer je de kabel in elkaar hebt gezet, gebruik dan ook de zogenaamde trekbeveiligingen, zodat je de kabel ook weer uit de harddisk kunt trekken zonder al te veel problemen.

De harddisk

Bij IDE-harddisks moet je er op letten dat de harddisk als master of als slave wordt ingesteld met een jumper op de harddisk. Voor zover mij bekend is moet de IDE-interface van Sunrise perse een harddisk hebben die LBA ondersteunt.

Heb je slechts één harddisk, dan wordt deze altijd master. Een eventuele tweede harddisk wordt dan als slave ingesteld. Een eventuele CDrom-drive kun je ook meteen als slave aankoppelen. Als master moet je ervan opstarten en dat gaat niet.

Bij SCSI moeten we een hele andere strategie toepassen. Bij SCSI heeft elk apparaat (device) een zogenaamde ID, ook de computer heeft dus zo'n ID. Met de harddisks beginnen we vanaf nul (0) te tellen. Heb je er meerdere, dan krijgt de volgende het ID 1. Heb je een CDrom-drive, geef deze dan ID 2.

De meeste programma's die met de CDrom-drive kunnen werken, kijken ook niet verder dan ID 2, waardoor ze niet meer werken wanneer je de CDrom-drive een andere ID hebt gegeven. Je bent niet verplicht bij 0 te beginnen, maar de meeste oudere interfaces stellen dit toch wel op prijs. Ook de BERT stelt dit op prijs. Je kunt namelijk niet instellen vanaf welk device hij moet opstarten. Voor de HG, Novaxis en de Mega geldt dit niet, daar kun je alles prima instellen.

E. Kalkwiek

Nostalgie

De MSX-winkel Van Ingen te Hoorn

Bas Kornaslijnslijper

Advertentie

**Webshop voor losse
Lego onderdelen**

**Nieuw en
tweedehands**

www.eyeforbricks.nl
eyeforbricks@ziggo.nl

Atoomweg 2
1627 LE Hoorn
06 51 06 91 77

Tevens inkoop gebruikt Lego